

OILAVIY ZO'RAVONLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNING SABABLARI VA SHART-SHAROITLARI

Xabibullayev Dostonbek Abdullayevich

Jamoat Xavfsizligi Universtituti magistraturasi tinglovchisi

Annotatsiya: Oiladagi zo'ravonlik butun dunyo bo'ylab odamlar va oilalarga ta'sir qiladigan keng tarqalgan va qayg'uli muammodir. U intim munosabatlar doirasida yuzaga keladigan jismoniy, jinsiy, hissiy va iqtisodiy kabi turli xil zo'ravonlik shakllarini o'z ichiga oladi. Oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarning sabablari va shartlarini tushunish oldini olish va aralashuvning samarali strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola bunday jinoyatlarga yordam beradigan ba'zi asosiy omillarni o'rganishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: oilaviy zo'ravonlik, moliyaviy muammolar, kelishmovchiliklar, jamiyat, oila

Kirish: Oiladagi zo'ravonlik hokimiyat va nazorat bilan bog'liq. Zo'ravonlik har qanday irq, jins, jinsiy orientatsiya yoki dinga mansub har qanday kishida sodir bo'lishi mumkin. Yaqin sherik yoki turmush o'rtog'i tomonidan xafa bo'lish uydagi zo'ravonlikdan omon qolganlar uchun juda chalkash va travmatik tajriba bo'lishi mumkin.

Tashqarida odamlar nima uchun omon qolganlar "shunchaki ketmaydilar", deb hayron bo'lishlari mumkin, ammo zo'ravonlik yoki zo'ravonlik munosabatlari ko'pincha uzoqlashishni qiyinlashtiradigan murakkab dinamika bilan ajralib turadi.

Zo'ravonlikka duchor bo'lishi mumkin bo'lgan ijtimoiy va madaniy stigmalarga qaramay, oiladagi zo'ravonlik har kimga sodir bo'lishi mumkin. Qo'shma Shtatlardagi 10 milliondan ortiq kattalar har yili o'zlarining romantik yoki yaqin sherigi tomonidan zo'ravonlikka duchor bo'lishadi.

Agar siz oilaviy zo'ravonlikka duch kelsangiz, sherigingizning xatti-harakatida siz aybdor emasligingizni tushunishingiz kerak. Omon qolganlar o'z zo'ravonlarini jazolashga "majbur qilmaydilar" yoki ularni jismoniy yoki ruhiy zo'ravonlik bilan nishonga olmaydilar.

Zo'ravonlar o'z maqsadlari ustidan hokimiyat va nazoratga ega bo'lish uchun oiladagi zo'ravonlikdan foydalanadilar. Oiladagi zo'ravonlik zo'ravonning ixtiyori bo'ladi, lekin ba'zi bir asosiy omillar odamning zo'ravonlikka moyilligiga hissa qo'shishi mumkin, jumladan:

bolalik travmasini boshdan kechirish

ierarxiya va hukmronlik haqida ma'lum e'tiqod tizimlarini ushlab turish

bolaligida oiladagi zo'ravonlikka guvoh bo'lgan

Uydagi zo'ravonlik turlari⁶:

Oiladagi zo'ravonlik, shuningdek, yaqin sheriklarni suiiste'mol qilish sifatida ham tanilgan, romantik yoki yaqin sherik yoki turmush o'rtog'i sherigini jismoniy, jinsiy yoki psixologik jihatdan nazorat qilish uchun hukmronlik qilish yoki zo'ravonlik harakatlaridan foydalanadigan har qanday vaziyatni tasvirlaydi.

Suiiste'mol qilish buni boshdan kechirgan ko'p odamlar uchun nozik tarzda boshlanishi mumkin. Bu ba'zi hollarda, ayniqsa suiiste'mollikning dastlabki boshlanishida, haqoratli xatti-harakatlarni aniqlashni qiyinlashtirishi mumkin.

Oilaviy zo'ravonlik bilan shug'ullanadigan zo'ravonlarning maqsadi deyarli har doim nazorat qilishdir. Qo'pol sheriklar va turmush o'rtoqlar sizni manipulyatsiya qilish va hukmronlik tuyg'usini saqlab qolish yo'lini izlashlari mumkin.

Uydagi zo'ravonlik ko'p shakllarda bo'lishi mumkin, jumladan, quyidagi keng tarqalgan turlari:

⁶ Jonson deputat. Patriarxal terrorizm va umumiy er-xotin zo'ravonligi: ayollarga nisbatan zo'ravonlikning ikki shakli. Nikoh va oila jurnali. 1995;57:283–294.

Jinsiy. Sizni konsensual harakatlarda ishtirok etishga majburlash, jumladan jinsiy tajovuz va zo'rlash, kamsituvchi xatti-harakatlar, xiyonat yoki ekspluatatsiya.

Jismoniy. Sizga to'g'ridan-to'g'ri jismoniy zarar etkazadigan har qanday xatti-harakatlar, jumladan, zo'ravonlik, jumladan, tajovuz yoki oziq-ovqat, uyqu yoki uy-joy kabi ehtiyojlarni yashirish.

Izolyatsiya. Sizning oilangiz, do'stlaringiz yoki ijtimoiy tadbirlarda ishtirok etishingizga to'sqinlik qiladi.

Boshqaruv. Sizni o'z tanlovingizni qilishdan nazorat qilish, sizni obsesif tarzda tekshirish, kiyim yoki uslub tanlashni aytib berish yoki bolalaringizdan vosita sifatida foydalanish orqali erkinlikni yo'q qilish.

Hissiy. O'zingizning ishonchsizliklaringiz yoki zaifliklaringizni nishonga olish; miya yuvish.

Og'zaki. Sizni tahdid qilish, ayblash yoki kamsitish uchun so'zlardan foydalanish; qichqirish va g'azabga uchish.

Erkak imtiyozi. Erkaklar ayollar ustidan hukmron bo'lishi kerakligi haqidagi madaniy e'tiqodlarga rioya qilish.

Iqtisodiy. Sizning sherikingiz sizning xarajatlaringiz va daromadlaringizni to'liq nazorat qiladi yoki pulni keraksiz narsalarga sarflaydi.

Oiladagi zo'ravonlik tajribalari ko'pincha bir vaqtning o'zida bir nechta taktikani o'z ichiga olishi mumkin. Og'zaki va hissiy zo'ravonlik yonma-yon ekanligini ko'rishingiz mumkin. Yoki sherigingiz "erkaklar shunday qilishlari kerak" degan ishonch tufayli barcha shaxsiy mablag'laringizni nazorat qilishi mumkin.

Uydagi zo'ravonlik belgilari:

Oiladagi zo'ravonlik nozik va murakkab bo'lishi mumkinligi sababli, siz boshdan kechirayotgan narsa zo'ravonlik sifatida baholanishiga ishonchingiz komil bo'lmasligi mumkin.

Uydagi zo'ravonlik jismoniy zo'ravonlikdan ko'ra ko'proq bo'lishi mumkin. Agar ular sizga jismoniy zarar etkazmasa ham, xatti-harakatlarni nazorat qilish yoki hukmronlik qilish hali ham uydagi zo'ravonlik deb hisoblanishi mumkin.

Moliyaviy suiiste'mollik belgilari:

Barcha moliya sherigingiz nomi ostida.

Sizning ismingiz sizning ruxsatingizsiz qonuniy hujjatlar uchun ishlatiladi.

Sizda ko'pincha haqiqiy bo'lmagan va o'z-o'zidan undirilmaydigan nafaqa bor.

Siz ishlashingiz yoki daromad olishingiz mumkin emas.

Jinsiy zo'ravonlik belgilari:

Siz jinsiy aloqaga yoki jinsiy aloqaga majburlanasiz.

Siz yaqinlik yoki jinsiy tajovuz paytida zarar ko'rasiz

Tug'ilishni nazorat qilish sizning roziligingizsiz olib qo'yiladi yoki sizga majburlanadi.

Jismoniy zo'ravonlik belgilari:

Siz jismoniy hujumga duch kelasiz.

Keraksiz qo'pol o'yin paydo bo'ladi.

Hamkorning tajovuzkorligi sizga g'amxo'rlik qiladigan narsalarga, masalan, narsalarga, bolalarga yoki uy hayvonlariga qaratilgan.

Siz qasddan ehtiyotsiz haydash bilan jazolanasiz.

Siz moddalarni roziliksiz qabul qilishga majburlanasiz yoki bosim o'tkazasiz.

Sizning sherigingiz ovqat, suvni to'xtatadi yoki uxlashni oldini oladi.

Sizning sherigingiz sizni ushlab turadi yoki sizni qamoqda saqlaydi.

Hissiy zo'ravonlik belgilari:

Sizning sherigingiz sizning e'tiqodlaringizni qadsizlantiradi yoki rad etadi.

Sizning sherigingiz maqto'v yoki minnatdorchilik bildirmaydi.

Sizning sherigingiz haddan tashqari hasadgo'y.

Siz doimiy xiyonatda ayblanasiz.

Sizning sherikingiz sizni hamkorlikka undash uchun o'ziga zarar etkazadi yoki o'ziga zarar etkazish bilan tahdid qiladi.

Sizning sherigingiz sizni jazolashga loyiq ekanligingizni his qiladi.

Oiladagi zo'ravonlik bir sherikning boshqa sherik ustidan nazorat va hokimiyatni qo'lga kiritish yoki qo'llab-quvvatlash uchun foydalanadigan xatti-harakati bilan ajralib turadi. Suiiste'mol qiluvchilar sherigini munosabatlarda saqlab qolish uchun ushbu xatti-harakatlar taktikalaridan foydalanadilar.

Odatda, haqoratli xatti-harakatlar asta-sekin va asta-sekin boshlanadi va vaqt o'tishi bilan davom etishi mumkin. Oiladagi zo'ravonlik bilan bu nozik xatti-harakatlar jismoniy, jinsiy yoki psixologik zo'ravonlikka olib keladi.

Hatto uydagi zo'ravonlik kuchaygan taqdirda ham, moliyaviy yoki hissiy zo'ravonlik kabi nozik xatti-harakatlar zo'ravonlikni kuchaytirish usuli sifatida foydalanishda davom etishi mumkin, bu esa zo'ravonlikka duchor bo'lgan sherikni yanada bo'ysundirib, ularni nazorat qilishni osonlashtiradi.

Agar sherigingizning xatti-harakatlari sizni nazorat qilish yoki manipulyatsiya qilishga ko'proq e'tibor qaratayotganini sezsangiz, bu sizning oiladagi zo'ravonlik vaziyatida ekanligingizni ko'rsatishi mumkin.

Xulosa

Oiladagi zo'ravonlik jinoyatlari murakkab bo'lib, ko'pincha ijtimoiy-iqtisodiy, ekologik va psixologik omillarning kombinatsiyasidan kelib chiqadi. Qashshoqlik, ishsizlik, giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish, zo'ravonlikka duchor bo'lish, bolalik davridagi jarohatlar va ruhiy salomatlik holatlari yaqin munosabatlardagi zo'ravonlikning davom etishiga yordam beradi.

Ushbu sabablar va shartlarni tushunish oiladagi zo'ravonlik tsiklini buzish uchun keng qamrovli aralashuvlar va qo'llab-quvvatlash tizimlarini amalga oshirishda juda muhimdir. Ta'lim, xabardorlik va resurslar bilan ta'minlash orqali jamiyat barcha shaxslar uchun xavfsizroq muhit yaratishga intilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hollingshead AB. Ijtimoiy maqomning to'rt omilli indeksi. Nyu-Xeyven: Yel universiteti, sotsiologiya bo'limi; 1975 yil.
2. Jacobson NS, Gottman JM, Waltz J, Rushe R, Babcock J, Holtzworth-Munroe A. Zo'ravon eri bo'lgan er-xotinlarning bahslarida ta'sir, og'zaki tarkib va psixofiziologiya. Konsalting va klinik psixologiya jurnali. 1994;62:982–988.
3. Jonson deputat. Patriarxal terrorizm va umumiy er-xotin zo'ravonligi: ayollarga nisbatan zo'ravonlikning ikki shakli. Nikoh va oila jurnali. 1995;57:283–294.
4. Jonson deputat. Mojaro va nazorat: oiladagi zo'ravonlikdagi gender simmetriyasi va assimetriyasi. Ayollarga nisbatan zo'ravonlik. 2006;12:1003–1018.